

"KAFDAĞINA KAR YAĞIYOR"

Adlı Hikâye Kitabının Tahlili

PROF. DR.
NURULLAH ÇETİN

Dört bölümlük "Yağmur" hikâyesinde Ressam Oğuz'un hayat anlayışı, yaşantı biçimleri, düşleri, hayalleri, yaptığı, yapmak istediği tablolarla özdeşleştiriliyor. Oğuz'un sanatçı kişiliğinin değişik boyutları sergilenirken aynı zamanda hayatı etrafında örülen olaylar da sanatıyla paralel bir biçimde gidiyor. Hikâye başlıca iki esas tema üzerine kurgulanmış: Yabancılaşma ve nesil çatışması. Gerçek hayat sahneleri ve düşlenen hayatlar, resim tabloları biçiminde alegorik olarak verilmeye çalışıyor. Hikâyenin en güzel bölümü "Sıçrayan Kıvılcım" başlıklı metin. Kişinin içinden çıktığı yerli, tabii, sosyal ve kültürel ortama modernizmin şekillendiriciliği ve yönlendiriciliği sonucu yabancılaşması olgusu çok çarpıcı bir şekilde sunuluyor: "Yazı ile uğraşmak eski kelâmı; resim ile uğraşmak eski renkleri unutturur. Dilini değil kendi derisinin rengini bile unutmuş!... O, beyaz adam hikâyeleri düşünen bir eski kızıldere lidir." (s.18)

Yabancılaşma olgusu İngiltere'ye okumaya giden Kızıldere lının saçlarını kestiği için kabilesine; Oğuz'un da ailesinin geleneksel değer yargılarına aykırı olarak saçlarını uzattığı için toplumuna yabancılaşmalarıdır.

Hikâyenin çarpıcı bir izleği de nesil çatışmasıdır. Ressam Oğuz, anne-babasına karşı sanatçılığın ve gençliğin bir gereği olarak bağımsız ve özgür karar verip tavır geliştirme mücadelesi verir. Ebeveyni geleneksel toplum değerlerinin ve genel kabullerin temsilcisidir. Anne-baba, oğullarının düzgün, sıradan (toplum sırasından) biri olarak yetişmesini isterler. Oğulları doktor olsun, iyi para kazansın, düzenli ve itibarlı bir hayatı olsun isterler. Oğuz ise kendi semasında uçan özgür kuşlar gibi bağımsız olmayı, istediğini yapabilmeyi arzular. Hayatını başkalarının arzuları ve beklentileri doğrultusunda kurgulamak bir tutsaklıktır. Ancak hiç kimse gerçek anlamda özgür olamaz. Sevgi de bir tutsaklıktır. Aile baskısından kurtulmuştur ama kadınlara esir olmuştur. Oğuz, özgürlüğü, ağını nerede isterse orada örebilen örümcekle sembolize ediyor. Kendi mutluluğu için kendi tercihlerini uygulamaya koyma savaşımı verirler ebeveyni onun sırtından sosyal itibar kazanma peşindedir. Onların derdi çocuklarının ruhsal mutluluğu değil, seçkin bir meslek sahibi bir çocuğun ebeveyni olmak ayrıcalığının vereceği sosyal statü. Nesil çatışmasının nirengi noktası burada. Nesil çatışmasının trajedisi, ebeveynin çocuklarına "Sen beni dinlemiyorsun!" dayatmasında, çocuğun da "Niçin anlamadınız beni?" sorusunda yatıyor.

Sosyo-kültürel ve eğitimsel seviyesi düşük, sığ, derinliksiz yaşlı nesil, şiir, resim, müzik gibi daha ince, daha ruhsal ve manevî, daha soyut uğraşlardan bir şey anlamamakta, bunları lüzumsuz işler olarak görmektedir. Onlar daha somut ve maddî amaçlar peşindedir. Ruhun değil, cesedin isterlerine göre bir hayat düzenini savunurlar. Çok para, konformist bir hayat ve itibarlı bir sosyal statü... Onların bilip gördükleri temel değerler bunlar. Çocuklarını da kendilerine benzetmek için baskı politikaları uygulurlar. Somut dünya verilerinin ötesinde daha insanî olan soyut ve manevî âleme açılım hedeflemiş genç nesil de bu dayatmaya itiraz eder.

Önemli bir konuya yer veren “Yağmur” hikâyesi sanki yarım kalmış ya da muhtasar geçilmiş bir roman taslağı izlenimi verdi bana. Öyle sanıyoruz ki bu hikâye derinleştirilse esaslı bir roman çıkar.

Ayrıca zaman zaman mesajın belirgin bir biçimde öne çıkarıldığını hissediyoruz. Yazarın bu tür açıklamaları tahkiye için bir zaaf göstergesidir. Yazar, hikâyeyi anlatarak okuyucuya da alabildiği kadarını alma mutluluğunu sağlamalıdır. Örneğin “Bütün anneler ve babalar aynıdır. Yönetirler” (s.23) cümlesi gereksiz. Yazar bize bu hüküm cümlesinin ifade ettiği içeriği canlı olay sahneleri hâlinde sergilemeli, biz okuyucular da kendi hükmümüzü çıkarmalıyız.

“Yağmur” hikâyesinde bir ressamın hayatı resimsel bir tablo olarak algılaması söz konusuydu. “Perde” hikâyesinde ise hasta bir ressamın yaşama sevinciyle birlikte hayatı resmin yanında ayrıca “ses”in, seslerin, müzikalitenin dolayısıyla hissetmeye çalıştığını görüyoruz. Hayatın derinlikli bir şekilde algılanabilmesinde ses ve görüntü iki temel unsurdur.

Bilim dünyasının değişik bir boyutu oldukça başarılı bir biçimde “Cüppe” hikâyesinde irdeleniyor. Kifayetsiz muhteris, herhangi bir yenilik ve gelişme kaydetmeyen memur ve bürokrat kimlikli bilim adamları arasında alışkanlıkları bozan, aykırı şeyler söyleyen, çizgi dışı, yeni şeyler icat eden zeki, bilim âşığı ve nadir bulunur yıldız bilim adamları nedense hiç sevilmezler. Durmuş beyinlerin haset şimşeklerini üzerlerine çekerler ve yıldırma politikalarıyla tecrid edilirler. Hikâyede köyüne inzivaya çekilmek zorunda bırakılan, kitapla dolu odasını kimseye açmayan, orasının bir tapınak havasıyla efsaneleşmesine sebep olan böyle yıldız bilim adamlarından birine yer veriliyor. Çobanlık yaparak toplumdaki uzak duran, kimse ile görüşmek istemeyen, çevresi tarafından hasta olarak algılanan küskün kişi de bu yıldız bilim adamlarından biri. Yazar, herkesin dediğini söylemediği için itilen, ancak vakarını koruyan imâlat hatası bilim adamları gerçeğini pek güzel tahkiyeye dökmüş.

Akvaryumda balık yetiştirmenin binbir inceliği, zenaatı ve maharetinin sergilendiği “Akuvalist” hikâyesinde akvaryum balığı satıcısının işine olan özeni, sırf para kazanmayı amaçlamayan, işine aşkla ve sorumlulukla bağlı bir tüccar hassasiyeti bir de bunun yanında iyi niyetli, saf düşünceli, hassas ruhlu insanların entelektüel gevezelikler karşısında düştüğü kırılğan durumları görüyoruz.

Bir ölçüde pastoral nitelikli “Ali Ayşe’yi Seviyo” metni bildik Anadolu insanının acılarıyla yüklü yanık sevdâ hikâyesidir. Hikâyenin en güzel cümlesi: “Bir kafes sevdâsıdır şehrin hikâyesi “(s.78). Taşra-kent karşıtlığının ve kent her anlamda kısıtlayıcılığının en güzel anlatımı bu cümlede saklı.

“Güle Güle Nilüfer” adlı hikâyede ise Türkiye’nin neredeyse kanıksanmış bir gerçeğine dönüşen bürokrasi hastalığının ve ciddiyetsizliğinin traji-komik bir panoramasını görüyoruz.

Türk toplumunun belirgin bir tarafı da Anadolu köy ve kasabalarının önemli bir miktarda kentlere memur göndermesidir. Oğullar kızlar kentlere değişik görevlerle göç ederler. Aileler bölünür. Ancak tatil zamanlarında bir araya gelerek ayrılıkların, hasretlerin, sevgilerin, buluşmaların, heyecanların hoş sahneleri ortaya çıkar. Böylece oldukça sahih insanî atmosferler oluşur. Hayatını köyde geçiren babanın mukaddes bir meslek olarak sürdürdüğü marangozlukta bir motif yazara değişik çağrışımlar yaptırıyor. “Eğе kibar kibar, yavaş yavaş patırtı çıkarmadan inceltir, tortusunu alır, yontar. Parlak bir aynaya çevirir kaba odunu. Bak! Elini sür! Tek kıymık yok damarında. Cilâ at, kendini seyret bu odunun hikâyesinde. Acaba biz insanların kaba tarafını alabilecek eğeler icat edildik mi diye düşünüyorum. Hele odunun aynasında kendimi seyretmek meselesi, birden bire ulaşılması imkânsız bir hedef hâlini alıyor.”(s.94-95)

Kitabın ilginç hikâyelerinden biri de “Aşına” adını taşıyor. Bir yazarın yazarlık serüveni içinde geçirdiği oluşum ve başkalaşım evreleriyle birlikte geçirdiği sosyal yabancılaşma aşamaları değişik boyutlarıyla sergileniyor. Yazarın sosyal konumunun okuyucularla, tanıdıklarıyla zaman içerisinde görülen ilişki ve iletişim biçimlerindeki değişimlere yer veriliyor. Tevazu ve vefa iki önemli kavram. Şu paragraf oldukça çarpıcı:

“varlığın yegâne halifesi siz dahi olsanız, kendinizi kaybetmeyin. Dostlarınızı hiç unutmadan, kendiniz olmanın savaşını verin. Sonra, vefa.. Kendinize ve dostlarınıza vefa...

Vefasızlık gösteren, vefasızlık okuyla vurulur. İsimleriyle çağırın dostlarınızı. Samimi olun. Bilgelik, doğal olandır... "(s.107)

Kitabın en güzel hikâyelerinden birisi, kitaba adını da veren "Kafdağına Kar Yağıyor". Tamamiyle şiirsel bir üslûpla kaleme alınan bu hikâyede tasavvufî duyuş ve oluş süreci yine tasavvufî imgeler ve göndermeler ışığında sergileniyor. "Yazmak mı yaşamak mı?" Her dönemin entelektüel kaygılarından birisidir. Her yazı, adresi bilinmeyen insanlara birer mektuptur. İnsanın esrarı, hayatın amacı, hep sorgulana gelen evrensel arayışlar. Yaşamaya anlam katan tek unsur, hakikatı arama cehdi. Yazmak eylemi bu arayış çabasının bir yolu. Okumak ve yazmak, hep hakikatın aranmasıyla eş anlamlı. İnsan, bu kâinatın süzülüp süzülüp küçültülmüş bir küçük örneği. Kitap, hem insanın hem kâinatın şerhi. Büyük gerçeğe ulaşmanın yolu öncelikle kişinin kendini, nefsini bilip tanıması. Dünya, kâinat, hayat ve insan birer görüntü yalanından ibaret. Bu şehadet âlemi baştan başa sanal. Asl olan "asl"a dönüştür. Dünya gurbetine düşmüş olan insan hep asıl vatana özlem ve hazırlıkla meşguldür. Yalan dünya anlaşılacak ve bundan ibret dersi çıkarmak için vardır. "Çamur ve ateşin savaşı", insan ve şeytanın kavgası dünyanın en temel diyalektik gerçeğidir. İnsan çamurdan, şeytan ise ateşten yaratıldı. "Şeytan ateştendir" (Hadis-i şerif, Ahmed bin Hanbel)

Bilgece bir bakış açısının ürünü olan Mehmet Önal'ın hikâyeleri gerçekten okunabilir olmayı hak ediyor.
